

Kronika

2015 m. rugsėjo 9–13 d. Vilniaus universitete ir Vilniaus universiteto bibliotekoje vyko tarptautinė konferencija „*Reformatio Baltica*. Reformacijos kultūrinė įtaka Baltijos jūros regiono metropolijoms“, skirta 500-ųjų Reformacijos metinėms.

Konferencijos organizatoriai (Greifsvaldo universitetas (Vokietija), Hamburgo universitetas (Vokietija), Klaipėdos universitetas ir Vilniaus universiteto biblioteka) nurodo, jog Reformacija padarė didelę įtaką Naujųjų laikų Baltijos jūros regiono valstybių kultūrinei ir politinei raidai, todėl konferencijoje daugiausia dėmesio skirta daugialypiam kasdieniam ir kultūriniam gyvenimui, kuris formavo Reformacijos turinį ir lėmė jos padarinius XVI–XVIII a., apraiškas literatūroje, muzikoje, ikonografijoje, architektūroje, religinėse apeigose, etikoje, visuomeninėje santvarkoje ir ekonominiame gyvenime. Konferencijos tikslas – atkurti intensyvios komunikacijos ir asmeninio bei institucinio bendravimo formas Baltijos jūros regione ankstyvosios modernybės laikais.

Konferencijoje dalyvavo beveik šimtas pranešėjų iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Rusijos, Suomijos, Švedijos, Norvegijos, Danijos, Vokietijos, JAV ir kt. Prof. habil. dr. Dainora Pociūtė-Abukevičienė skaitė įžanginį pranešimą apie Reformacijos patirtis XVI a. Vilniuje. Tarp daugybės svečių iš užsienio savo pranešimus skaitė lietuviai mokslininkai. Prof. dr. Jolanta Gelumbeckaitė kalbėjo apie pamokslų kultūrą: postiles ir pamokslų rinkinius, dr. Kęstutis Daugirdas analizavo santykio su teologine dauguma modelius Abiejų Tautų Respublikoje konfesionalizacijos laikotarpiu, Raimonda Nabažaitė, remdamasi pietrytinio Baltijos regiono (Klaipėdos) ir Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės (Vilniaus) kokliais, pristatė archeologinius tyrimus reformacijos kultūros ir konfesinio identiteto prieigose, doc. dr. Vacys Vaivada aptarė tikėjimo gilumo klausimus XV a. pab. – XVI a. pr. Žemaitijoje, o doc. dr. Arūnas Baublys,

analizuodamas Danielio Ernsto Jablonskio darbus, gilinosi į protestantų tikėjimą tarp Lenkijos ir Lietuvos valstybės ir Prūsijos Karalystės. Daugiau informacijos apie konferenciją ir visą jos programą galima rasti internete: <http://www.reformatiobaltica.mb.vu.lt/programme/>.

Konferencija išsiskyrė ne tik pranešėjų ir pranešimų gausybe, bet ir temų įvairove, aprėpusia daugybę skirtingų Reformacijos aspektų įvairiuose Baltijos jūros regionuose. Įvairių mokslo šakų atstovų pozicijos leido susidaryti daugiasluoksnį šio kultūrinio proceso vaizdą.

SIMONA JASKELEVIČIŪTĖ

2015 m. rugsėjo 17 d. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose įvyko tarptautinė mokslinė konferencija „Mykolas Kleopas Oginskis. Asmenybė ir epocha“, kuria buvo paminėta Mykolo Kleopo Oginskio (1765–1833), kompozitoriaus, meno mecenato, politiko, diplomato ir memuarų autoriaus, 250-ųjų gimimo metinių sukaktis. Šią datą 2013 m. Paryžiuje vykusį 37-oji UNESCO generalinė konferencija įtraukė į pasaulio kultūrai, švietimui, mokslui ir istorinei atminčiai svarbių sukakčių sąrašą.

Konferenciją organizavo Lietuvos istorijos institutas, Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai ir Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus. Pasak konferencijos rengėjų, šiuo renginiu siekta „bendrai diskusijai sutelkus Oginskių giminės istoriją ir M. K. Oginskio veiklą tiriančius Lietuvos, Baltarusijos, Lenkijos Didžiosios Britanijos ir kitų šalių mokslininkus (istorikus, muzikologus, kultūrologus) plačiu rakursu apžvelgti M. K. Oginskio biografiją ir jo gyvenamąją epochą, išryškinant esminius faktorius, lėmusius politikos ir kompozitoriaus asmenybės formavimąsi bei raišką XVIII–XIX amžių sandūroje“. Remiantis naujausiais mokslinių tyrimų duomenimis užsibrėžta „nušviesti įvairius M. K. Oginskio kilmės, socialinio statuso, politinės, socialinės, kultūrinės bei muzikinės veiklos aspektus, kartu paliečiant sudėtingą individo laikysenos geopolitinių lūžių kontekste problemą“.

Konferenciją atidarant kalbėjo ir jos dalyvius sveikino Lietuvos Respublikos kultūros ministras Šarūnas Birutis, Lietuvos istorijos instituto direktorius dr. Rimantas Miknys, Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus direktorius Vytas Rutkauskas, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos generalinė sekretorė Asta Junevičienė, Nacionalinio muziejaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų direktoriaus pavaduotoja dr. Jolanta Karpavičienė.

Pirmajame posėdyje „Nuo Kozelsko iki Rietavo: kunigaikščių Oginskių istorija“, kuri moderavo prof. dr. Valdas Rakutis, buvo apžvelgtas Mykolo Kleopo Oginskio gyvenimo ir kūrybos dešimtmetis, trukęs nuo Rietavo iki Florencijos (pranešėjas Vytautas Rutkauskas), Oginskių veikla Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje XVI–XVIII a. (dr. Darius Vilimas, LII), aptarta Leono Kazimiero Oginskio asmenybė ir vaidmuo valstybės vidaus konfliktuose XVII a. pabaigoje (dr. Zmicier Vicko, Baltarusijos MA Istorijos institutas, Minskas), Merkinės seniūno Mato Oginskio (1738–1786) ūkinė ir politinė veikla LDK (dr. Adamas Stankevičius, LII). Dr. Andrejus Macukas (Baltarusijos MA Istorijos institutas, Minskas) pranešime „Oginskiai ir Andriaus Oginskio išrinkimas Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo maršalu 1760 m.“ susitelkė į politines laikotarpio aktualijas. Dr. Helmutas Šabasevičius (LKTI) analizavo Mykolo Kazimiero Oginskio teatrinę veiklą.

Antrajame posėdyje, vadovaujama doc. dr. Ramunės Šmigelskytės-Stukienės, buvo aptartas muzikinis Mykolo Kleopo Oginskio paveldas. Dr. Svetlana Nemahaj (Baltarusijos nacionalinis operos ir baleto teatras, Minskas) pristatė Oginskių šeimos muzikos raretetų, saugomų Lenkijos dokumentų rinkiniuose, tyrimą, Giedrė Zeicaitė (KU) analizavo Mykolo Kleopo Oginskio kamerinius vokalius kūrinius balsui ir fortepijonui, o Šviesė Čepiauskaitė (VDU) į Oginskio polonezų pavadinimus pažvelgė kaip į XVIII–XIX amžių sandūros muzikos tendencijų atspindį. Doc. dr. Kazys Daugėla (LMTA) pranešime „Ir vienas kūrinys gali išgarsinti kompozitorių“ dėmesį sutelkė į garsųjį polonezą „Atsisveikinimas su Tėvyne“.

III posėdis buvo skirtas įvairiapusei Mykolo Kleopo Oginskio veiklai atskleisti (moderatorius dr. Andrejus Macukas). Dr. Adamas Danilczykas (Lenkijos MA Istorijos institutas, Varšuva) kalbėjo apie Oginskio politinės veiklos pradžią, doc. dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė (LII) analizavo Oginskio šeimos korespondenciją, prof. dr. Sławomiras Godekas (Varšuvos Kardinolo Stefano Wyszyńskiego universitetas, Lenkija) aptarė Oginskio, kaip Vilniaus ir Gardino bajorijos iniciatyvų globėjo, veiklą 1810–1811 m.

Prie konferencijoje analizuotų temų ir jų atskirų aspektų buvo sugrįžta aktyviai vykusių baigiamųjų diskusijų metu.

Konferenciją užbaigė koncertas, kurio metu skambėjo pianistės Šviesės Čepiauskaitės ir dainininkės Giedrės Zeicaitės atliekami Mykolo Kleopo Oginskio kūriniai.

Parengta naudojantis konferencijos organizacinio komiteto informacija

ASTA VAŠKELIENĖ

2015 m. rugsėjo 18 d. Nacionaliniame muziejuje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose įvyko XIV tarptautinė mokslinė konferencija „Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVIII amžiuje: iššūkiai, laimėjimai, netektys“.

Konferenciją organizavo Lietuvos istorijos institutas, Vytauto Didžiojo universitetas ir Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai. Šios kasmet rengiamos ir platų XVIII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės problemų spektrą aprėpiančios konferencijos sutraukia gausų tyrėjų ir klausytojų būrį. Šiųmetė konferencija taip pat sulaukė mokslo visuomenės susidomėjimo. Joje buvo aprėpti įvairūs istorijos aspektai, politikos, kultūros, filosofijos bei literatūros klausimai.

Konferencijos pradžioje įžangos žodį tarė dr. Rimantas Miknys, Lietuvos istorijos instituto direktorius, ir Gintautas Striška, Valdovų rūmų muziejaus Mokslinių tyrimų centro vedėjas. Rytinėje konferencijos sesijoje, pavadintoje „Tarp bajorų respublikos ir konstitucinės monarchijos: XVIII a. iššūkiai valstybei“, moderuojamoje doc. dr. Roberto Jurgaičio ir dr. Adamo Stankevičiaus, buvo nagrinėjami XVIII a. LDK politiniai, teisiniai klausimai, muitinės veiklos problemos. Naugarduko bajorijos laikysenas 1733 m. valdovo rinkimų metu analizavo dr. Andrejus Macukas (Baltarusijos MA Istorijos institutas), Nuolatinės tarybos rezoliucijų vaidmenį Lenkijos ir Lietuvos teisės unifikavimo procese aptarė dr. Marcinas Głuszakas (Lodzės universitetas, Lenkija), prof. dr. Valdas Rakutis (Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija) pristatė tyrimą, skirtą Abiejų Tautų Respublikos elito ideologinėms nuostatoms XVIII a. antrojoje pusėje. Dr. Piotras Pilarczykas (Poznanės Adomo Mickevičiaus universitetas, Lenkija) pranešimą skyrė Teisingumo vykdymo modernizacijai. Šią problemą pranešėjas nagrinėjo remdamasis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės išdo komisijos veikla 1765–1791 m. Doc. dr. Irina Kiturka (Gardino Janko Kupalos valstybinis universitetas, Baltarusija) aptarė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės muitinės tarnybos veiklą ATR padalijimų sąlygomis (1772–1795). Dr. Viktorijos Vaitkevičiūtės (VU biblioteka) pranešimas „Tėvynės likimas Mauricijaus Pranciškaus Karpio seimo kalbose“ rytinę sesiją papildė literatūrologiniais aspektais. Kultūros istorijos temą tęsė dr. Domininkas Burba (LEU). Pranešėjas, remdamasis istorine medžiaga apie karališkųjų asmenų apsilankymus Vilniuje XVIII–XIX amžiaus pradžioje, analizavo iškilmių organizavimo ir programos klausimus.

Popietinėje sesijoje „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kultūros erdvė: laimėjimai ir netektys“, kurią vedė doc. dr. Liudas Glemža ir doc. dr. Ramunė

Šmigelskytė-Stukienė, kalbėta literatūros istorijos, filosofijos, architektūros, vargondirbystės ir medicinos istorijos klausimais. Dr. Asta Vaškeliene (LLTI, LEU) analizavo kalbines tendencijas XVIII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės proginėje literatūroje. Dr. Dalius Viliūnas (LKTI), remdamasis Mauricijaus Pranciškaus Karpio tekstais, pristatė įdomų tyrimą, skirtą romantizmo filosofijai XVIII a. Lietuvoje. Jean-Jacqueso Rousseau patarimus Abiejų Tautų Respublikos patiriamų iššūkių kontekste analizavo prof. dr. Richardas Butterwick-Pawlikowski (Europos universitetas Natoline, Londono universiteto koledžas). Jean-Jacqueso Rousseau darbui *Pastabos apie Lenkijos valdymą ir jo reformas* buvo skirtas Vygando Aleksandravičiaus (LKTI) pranešimas. Doc. dr. Rasa Butvilaitė (VDA) analizavo Gardino statybos mokyklos veiklą ir programų ypatumus. Vėlyvojo Baroko vargondirbystės mokyklą, kaip Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės XVIII a. muzikinį fenomeną, pristatė dr. Girėnas Povilionis (Vargonų paveldo centras). Popietinę sesiją baigė Arnaut Parent (MRU). Jo ne tik įdomus, bet ir nuotaikingas pranešimas „Nuo Montpeljė medicinos fakulteto iki Gardino karališkosios medicinos mokyklos: kaip dr. Jeanas Emmanuelis Gilibertas naudojo vitalizmą savo pacientams gydyti Lietuvoje“ nuskambėjo kaip gyvas medicinos istorijos liudijimas.

Konferencijos pabaigoje buvo skirta laiko diskusijoms ir nagrinėtų temų apibendrinimui, pristatytas leidinio *XVIII amžiaus studijos* antrasis tomas *Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė: Valstybė. Kultūra. Edukacija*.

ASTA VAŠKELIENĖ

2015 m. rugsėjo 27–29 d. Tartu (*Estija*) vyko 11-oji tarptautinė mokslinė Estijos lyginamosios literatūros asociacijos konferencija „Grožinis vertimas: kultūrinio dvasinio dialogo priemonė ar akulturacijos įrankis?“

Estijos lyginamosios literatūros asociacijos konferencijos rengiamos kas dveji metai. Šių metų konferencijoje buvo siekiama susitelkti į grožinės literatūros vertimus, aprėpiant tiek senuosius, atliktus praetyje, tiek ir šiuolaikinius, pasirodžiusius jau XXI a., kai vertimas ne tik tapo esminiu literatūros kūrinų plitimo pasaulyje veiksniu, bet ir inspiravo daugelį mokslinių tyrimų, tokių kaip vertimo mokslas, vertimo kritika, vertimo filosofija, vertimo semiotika. Vertimas taip pat tapo itin svarbia lyginamosios literatūros tyrimų sritimi. Pranešimuose ir akademinėse diskusijose buvo siekiama aptarti daugelį klausimų. Pavyzdžiui, kokį vaidmenį grožinis vertimas atlieka skirtingų

pasaulio kultūrinių regionų nacionalinėse literatūrose, kokia jo įtaka didelėms ir mažoms kultūroms? Kas būdinga verstinių kūrinių recepcijai? Ar reikšmingi pasaulinės literatūros kūrinių nacionaliniai leidimai, aprūpinti nuobodžiais įžanginiais straipsniais ir komentarais, tampa nacionalinės kultūros dalimi? O gal tai svarbu tik verslui? Kaip verstinius veikalus reflektuoja nacionalinė kritika, literatūros ir kultūros mokslas? Ar verstiniai kūriniai pakankamai saitais susiję su „savąja“ kultūra, kalba ir literatūra? Jei ne, tai dėl kokių priežasčių? Kiek nacionalinės kultūros yra pajėgios aprašyti pasaulinės literatūros vertimų istoriją? Koku mastu didelės, mažesnės ir mažosios literatūros, kaip pasaulinės literatūros kanono dalis, reprezentuojamos nacionalinėje vertimų istorijoje? Kokie esminiai verstinių kūrinių (meninės prozos, poezijos, dramos) recepcijos ypatumai? Pavyzdžiui, ar gali dramos kūrinių vertimai daryti įtaką nacionalinio teatro raidai? Kaip vertimas veikia nacionalinę kalbą ir jos modifikacijas? Kaip pasaulinės literatūros vertimai pasitelkiami universitetų ir mokyklų literatūros studijų programose? Kaip vertimas susijęs su literatūra, parašyta kiekvieno iš mūsų kalba? Koks turėtų būti idealus literatūros mokymo modelis pasaulio universitetuose ir mokyklose? Kokios nacionalinės literatūros ir kultūros galimybės pasipriešinti akulturacijai? Kokie meninio vertimo iššūkiai mūsų laukia XXI amžiuje?

Konferencijos dalyvius pasveikino Jūri Talvetas, konferencijos organizacinio komiteto pirmininkas, literatūrologas, poetas ir vertėjas. Plenarinį pranešimą „Atliekant Dievo darbą. Vertėjo misija, arba kokioje srityje jėzuitai yra geriausi: kaip komparatyvistai, pasaulinės literatūros mokslininkai ar tiesiog jėzuitai?“ skaitė Dorothy Figueira, Tarptautinės lyginamosios literatūros asociacijos garbės prezidentė (Džordžijos universitetas, JAV). Specialioji plenarinė sesija, kurią moderavo Katiliina Gielen, buvo skirta vertimų į estų kalbą problematikai. Šioje sesijoje pranešimus skaitė Katiliina Gielen (Tartu universitetas, Estija), Maria-Kristiina Lotman (Tartu universitetas, Estija), Elin Sütiste (Tartu universitetas, Estija) ir Klaarika Kaldjärv (Tartu universitetas, Estija). Sesijos pranešimuose buvo analizuota vertimų į estų kalbą kompiliacijos problema, kalbėta apie estų poezijos vertimo normas ir kritiką, diskutuota apie vertimų teorijos praktinius aspektus.

Popietinės sesijos darbas vyko dviejose paralelinėse sekcijose. Pirmojoje sekcijoje pranešimus skaitė Jenaro Talens (Ženevos universitetas, Šveicarija; Valensijos universitetas, Ispanija), Manuelis de la Fuente (Valensijos univer-

sitetas, Ispanija) ir Susana Díaz (Karolio III universitetas Madride, Ispanija). Jenaro Talens, remdamasis serija *El Dragón de Gales* (Ženeva, 1999–2011), analizavo literatūrinius vertimus, Manuelis de la Fuente aptarė literatūros holokausto tema vertimus, Susana Díaz, remdamasi Almodóvaro filmu *Virpantys kūnai* (*Carne trémula*), kaip laisva Ruthos Rendell to paties pavadinimo psichologinio trilerio (angl. *Live Flesh*) interpretacija, svarstė Europos tarpkultūrinio dialogo galimybės klausimą. Antrosios paralelinės sesijos pranešimai buvo skirti vertimams į rusų kalbą. Gintarė Bernotienė (LLTI, Lietuva) analizavo Juditos Vaičiūnaitės ankstyvosios poezijos vertimus. Su bendru pranešimu konferencijoje dalyvavusios Natalia Nikitina ir Natalia Tuliakova, prelegentės iš Sankt Peterburgo Nacionalinio universiteto Aukštesniosios ekonomikos mokyklos (Rusija), aptarė Anatole'io France'o kūrinio *L'Étui de nacre* vertimus, išleistus Rusijoje. Anneli Kõvamees (Tartu universitetas, Estija) analizavo Andrejaus Ivanovo prozos recepciją Estijoje.

Pirmosios konferencijos dienos vėlyvą popietę pranešėjai buvo pakviesti į iškilmingą vakarą miesto rotušėje, kur, be kita ko, buvo pristatytas naujaušias Tartu universiteto ir Estijos lyginamosios literatūros asociacijos leidžiamo mokslo žurnalo *Interlitteraria* numeris.

Antrąją konferencijos dieną rytinės sesijos darbas taip pat vyko paralelinėse sekcijose. Pirmąją sekciją pranešimu, skirtu XVI–XXI a. vertėjo situacijai aptarti, pradėjo Anne-Marie Baillif (Université Paris-Est Marne-la-Vallée, Prancūzija). Katre Talviste (Tartu universitetas, Estija) analizavo Diderot vertimus į estų kalbą. Madli Kütt (Tartu universitetas, Estija), remdamasi Marcelio Prousto kūrinio *Atrastas laikas* estišku vertimu, aptarė verstinio teksto „vizualumo“ klausimą. Šią temą iš dalies tęsė Silke Pasewalk (Tartu universitetas, Estija, Vokietija), kalbėjusi apie literatūros kūrinio vertėjo „matomumą“. Marinos Laak (Estijos literatūros muziejus) pranešime į estų nacionalinio epo vertimą buvo pažvelgta kaip į priemonę, nukreiptą prieš akultūraciją.

Antrąją paralelinę sekciją pradėjo Terje Loogus (Tartu universitetas, Estija), pranešime svarstęs, kaip tapti geru vertėju. Pauls Daija (Latvijos universitetas) kalbėjo apie vertimo tendencijas Latvijoje XIX a. Eva Rein (Tartu universitetas, Estija) analizavo Azijos ir Kanados autorių kūrybos vertimus ir recepciją Estijoje. Asta Vaškeliene (LLTI, Lietuva) nagrinėjo XVIII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės lotyniškosios proginės poezijos paralelinius vertimus į lenkų

kalbą. Rutta Hinrikus (Estijos literatūros muziejus) analizavo, kaip turi būti sudaroma idealios bibliotekos vertimų kolekcija. Raili Marling (Tartu universitetas, Estija) nagrinėjo Ernesto Hemingway'aus vertimus į estų kalbą.

Baigiamoji plenarinė sesija visus prelegentus sutelkė į vieną būrį. Šioje sesijoje pranešimą, skirtą vertimui kaip *demopoezijai*, skaitė Harvey'us L Hix iš Wyomingo universiteto (JAV). Miriam Anne McIlfratrick-Ksenofontov (Talino universitetas, Estija, Airija) nagrinėjo Ciarano Carsono atliktus prancūzų poezijos vertimus į estų kalbą. Jūri Talvetas (Tartu universitetas, Estija), remdamasis Juhano Liivo poezija, aptarė *neišverčiamumo* problemą. Konferencijoje skaityti pranešimai buvo apibendrinti baigiamosiose diskusijose.

ASTA VAŠKELIENĖ

2015 m. spalio 2 d. Lietuvos kultūros tyrimų institute vyko mokslinė konferencija „Vaizdų tekstai – tekstų vaizdai: dailės kūrinys kaip vaizdinys ir aprašymas“.

Konferencijoje dalyvavo įvairių sričių ir institucijų mokslininkai, kurie aptarė dailės kūrinių ir jų ikonografijos aprašymo specifiką senuosiuose LDK raštuose, grožinėje literatūroje aprašomus ir ją paveikusius dailės kūrinius, literatūros ir vizualiųjų menų sąveiką, dailės ir fotografijos naratyvumą, vaizdo aprašymą ir jo funkcijas dailėtyros diskursuose kintant sklaidos medijoms. Su senąja Lietuvos literatūra tiesiogiai buvo susiję du pirmieji konferencijos pranešimai. Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto darbuotoja Živilė Nedzinskaitė pristatė išskirtinį LDK kontekste rankraštį – 1695 m. Kražių jėzuitų kolegijos studentų kūrybos rinktinę. Išsamiai buvo aptarta šio rankraščio struktūra ir autoriai, atskirai analizuoti ypač įdomūs embleminiai kūriniai. Vilniaus dailės akademijos Dailėtyros instituto mokslininkės Jolitos Liškevičienės pranešimas buvo skirtas to paties Kražių rankraščio meniniam apipavidalinimui. Pranešėja aiškinosi, kuris iš aštuonių rankraščio kūrėjų galėjo būti pagrindinis emblemų ir sudėtingesnių rankraščio ornamentų piešėjas. Pranešimą „Paremių vizualinė raiška: tarptautinis kontekstas ir vietinės ypatybės“ skaitė LLTI mokslininkė Dalia Zaikauskienė. Visa konferencijos programa ir pranešimų tezės internete: http://www.lkti.lt/Files/Konferencijos/2015/10.02/Vaizdu_tekstai_-_tekstu_vaizdai.pdf

ŽIVILĖ NEDZINSKAITĖ

2015 m. spalio 23 d. Lietuvos kultūros tyrimų institute vyko mokslinė konferencija „*Excellentia virtutum: šventieji Lietuvos kultūroje*“.

Joje buvo perskaityta daug pranešimų, susijusių su senosios Lietuvos kultūros pažinimu: Liudas Jovaiša (VU), „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir jos vyskupijų šventieji globėjai“; Juozapas Blažiūnas (VTDK, VU), „1563 m. Polocko kankiniai vienuoliai bernardinai Paulius, Dominykas, Martynas, Vaclovas ir Adomas. Istorija, kultas, ikonografija“; Gabija Surdokaitė-Vitienė (LKTI), „Šv. Antano Paduviečio gyvenimo ir patirtų stebuklų istorija Vilniaus pranciškonų bažnyčios skliautų tapyboje“; Laima Šinkūnaitė (VDU), „28 šventieji pranciškonai observantai Kauno Šv. Jurgio Kankinio konvente“; Darius Žukauskas (VDU), „Šv. Benedikto atvaizdų ikonografija Lietuvoje“; Regimanta Stankevičienė (LKTI), „Šventųjų atvaizdai LDK trinitorių bažnyčiose: Dalia Vasiliūnienė (LKTI), „Pamokslininkų ordino šventųjų reprezentacija Lietuvos bažnyčių dailėje“; Neringa Markauskaitė (LMAVB), „Šv. Pranciškaus Ksavero atvaizdai Lietuvos jėzuitų provincijos bažnyčiose“; Asta Giniūnienė (LKTI), „Vienuolijų ir Abiejų Tautų Respublikos globėjų atvaizdai Jonišio Šv. Jokūbo bažnyčioje“; Rūta Janonienė (VDA), „Šv. Filomena – XIX a. atrasta katakombų šventoji ir jos kulto apraiškos Lietuvoje“; Skirmantė Smilingytė-Žeimienė (LKTI), „Šventieji devociniuose paveikslėliuose“. Visa konferencijos programa: http://www.lkti.lt/Files/Konferencijos/2015/10.23/Excellentia_virtutum.pdf

2015 m. spalio 26–27 d. Lietuvos kultūros tyrimų institute vyko mokslinė konferencija „*Simbolis Lietuvos kultūroje*“.

Joje pranešimą skaitė LLTI Senosios literatūros skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja Eglė Patiejūnienė: „Strėlės simbolis ir jo interpretacija barokinėje Lietuvos literatūroje“. Pranešimas internete: <https://www.youtube.com/watch?v=DFJcH2bqzBc>

Kiti pranešimai, kurių temos susijusios su senąja Lietuvos raštija: Ilja Lemeškin (Prahos Karolio universitetas, Čekija) „Simbolių kaita. Baltų-slavų siužetų (Svjatogoras, Potykas) ir kalbos gretybės“; Dalius Viliūnas (Lietuvos kultūros tyrimų institutas), „Protas, Prigimtis, Pažanga: žodžiai talismanai Apšvietos epochos Lietuvoje“; Egidijus Miltakis (Lietuvos kultūros tyrimų institutas), „Lietuvio / žemaičio įvaizdis Simono Grunau kronikoje (XVI a.)“; Mindaugas Šinkūnas (Lietuvių kalbos institutas), „Priebalsio /j/ ir dvibalsių rašybos skirtumai LDK katalikų ir evangelikų reformatų lietuviškuose raštuose“.

Virginijus Jocys (Etninės kultūros globos taryba), „Sodas, medis, baublys – kasdienybė ir simbolika“; Rimantas Balsys (Klaipėdos universitetas), „Lietuvių ir prūsų religiniai draudimai“.

Išsamų konferencijos aprašymą žr. „Konferencija „Simbolis Lietuvos kultūroje“, *Sovijus. Tarpdalykiniai kultūros tyrimai*, t. 3, Nr. 2, p. 160–163. Internetė: <http://www.sovijus.lt/wordpress/wp-content/uploads/2015/12/160-163-M.-Bumblauskas.pdf>

2015 m. lapkričio 3 d. Lietuvos mokslų akademijoje vyko vakaras Mikalojaus Radvilos Juodojo 500-osioms gimimo metinėms paminėti. Šia proga surengtame dispute dalyvavo Dainora Pociūtė-Abukevičienė, Raimonda Ragauskienė ir Ingė Lukšaitė. Vakaro metu surengtos Dainoros Pociūtės-Abukevičienės parengtos knygos *Du laišakai: popiežiaus nunciiaus Luigi Lippomano ir kunigaikščio Mikalojaus Radvilos Juodojo polemika (1556)* sutiktuvės.

Pristatydama auditorijai Mikalojų Radvilą Rudą, prof. Raimonda Ragauskienė konstatavo, kad minime abiejų pusbrolių Radvilų – Juodojo ir Rudą – 500-ąsias gimimo metines, nes paaiškėjo, jog ir Radvila Rudasis gimęs 1515 m. Istorikė trumpai prisiminė visą Radvilų giminę, gausias jos atšakas, įsitvirtinimą valdančiajame LDK elite. Radvilos buvo dideli LDK patriotai, neigiamai vertinę Liublino uniją.

Profesorė Dainora Pociūtė-Abukevičienė aptarė pusbrolių Radvilų vaidmenį reformacijos ir kultūros istorijoje. Mikalojus Radvila Juodasis buvo iškiliausias europinio masto reformacijos globėjas ir rėmėjas, nulėmęs ir Lietuvos reformatų bažnyčios kryptį. Jo išleistas veikalas *Du laišakai* – pirmasis iš LDK, įtrauktas į Katalikų Bažnyčios draudžiamų knygų sąrašą (*Index librorum prohibitorum*). Radvila Juodasis ne tik turėjo politinių ambicijų, bet ir buvo religinis veikėjas. Profesorė pristatė Radvilos kaip religinio mąstytojo paveikslą, remdamasi šiais metais publikuotu jo veikalu – atsakymu popiežiaus nunciui Aloyzui Lipomanui (Luigi Lippomano), parašytu 1556 m. Tai pagrindinis Radvilos veikalas teologine tema ir vienintelis publikuotas jam esant gyvam. Popiežiaus pasiuntinys atvyko į Vilnių sustabdyti Lietuvoje įsibėgėjančios reformacijos, įspėti karaliaus Žygimanto Augusto ir didžiausią įtaką jam turėjusio Radvilos Juodojo. Atsakymas į popiežiaus nunciiaus laišką išgarsino Radvilą Juodąjį Europoje. Šis polemikas sulaukė kelių vertimų: 1556 m. viešai paskelbtas lotynų kalba, 1557 m. – vokiečių, 1559 m. – anglų, galbūt

buvo išverstas ir į italų kalbą. Šis laiškas „legalizavo“ reformaciją Lietuvoje, nes juo buvo išsakyta Lietuvos kanclerio ir Vilniaus vaivados pozicija.

Radvila Juodasis labai atkakliai siekė tikslo – atskiros, nepriklausomos Lietuvos valstybės, tam skyrė visas jėgas ir daug lėšų. Jis nebijojo prisiimti atsakomybės už valstybės gyvenimą, vadovavo valakų reformos komisijai, Lietuvos antrojo statuto komisijai, prisidėjo prie administracinės teismų reformos ištakų, buvo Livonijos prijungimo prie LDK idėjos sumanytojas.

Prof. Ingė Lukšaitė pasidžiaugė, kad dabar apie Radvilas žinome daug daugiau, turime net keletą rimtų veikalų. Istorikė apibendrina abiejų Radvilų vaidmenį LDK, palygino abiejų likimus ir veiklą. Ji pabrėžė Radvilos Juodojo įtaką politikoje, tolimos perspektyvos numatymą. Jis pirmasis suvokė spaudos vaidmenį ir 1553 m. Lietuvos Brastoje įsteigė pirmąją LDK spaustuve, organizavo Biblijos vertimą į lenkų kalbą, įtvirtino toleranciją kitoms religijoms. Radvila Rudasis, po pusbrolio mirties aktyviau ėmėsis remti reformaciją, sugėbėjo atsirinkti ir suburti talentingus žmones, juos paremti. Jis buvo kancleris, vaivada ir karvedys, sukaupęs vienos rankos didžiulę valdžią. Jį taip pat skatino noras ir būtinybė išlaikyti Lietuvos valstybę. Nors universitetų jie nebaigė, bet buvo išsilavinę ir įgijo didelės praktinės politinės patirties. Istorikės nuomone, labai įdomus ir vertas publikuoti abiejų pusbrolių susirašinėjimas.

Parengta pagal Nijolės Bulotaitės tekstą „Radvilos – LDK savarankiškumo gynėjai“: <http://naujienos.vu.lt/srautas/radvilos-ldk-savarankiskumo-gynejai/>

2015 m. lapkričio 12–14 d. Nacionaliniame muziejuje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose vyko tarptautinė mokslinė konferencija „Kunigaikščiai Radvilos – garsiausia Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didikų giminė“, skirta Lietuvos kanclerio ir Vilniaus vaivados kunigaikščio Mikalojaus Radvilos Juodojo (1515–1565) gimimo 500 metų ir mirties 450 metų sukaktims paminėti.

Konferencijos organizatoriai: Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai, Vilniaus universiteto Istorijos fakultetas, Lietuvos istorijos instituto Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos skyrius. Konferencijos tikslas – atskleisti įvairias Radvilų giminės veiklos sritis, indėlį į valstybės, jos politikos ir diplomatijos, kultūros ir meno, ūkio ir karybos raidą, pristatyti žymiausius giminės atstovus, apibūdinti šios giminės kultūrinį ir meninį paveldą, taip pat Radvilų vietą istorinėje atmintyje. Konferencijos chronologija ir geografija – tai Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė, o vėliau jungtinės Lietuvos ir Lenkijos valstybės iki XVIII a. pab.

Konferencijoje dalyvavo pranešėjai iš Lietuvos, Lenkijos, Baltarusijos bei Jungtinės Karalystės, mokslininkų pranešimai apėmė šias temas: topografiją, kultūrą, karybą, ikonografiją, valstybę, tikėjimą, Radvilų giminės atstovus ir Radvilų Juodąjį. Tarp gausybės pranešėjų savo tyrimus pristatė doc. habil. dr. Ingė Lukšaitė („Biržų-Dubingių šakos Radvilų vaidmuo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės konfesionalizacijai XVII a. pirmoje pusėje“), prof. habil. dr. Dainora Pociūtė-Abukevičienė („Kristaus karalystė ar Aleksandro imperija? Mikalojaus Radvilos Juodojo reformacinė politika ir krikščioniškoji mintis (1553–1565)“), doc. dr. Sigitas Narbutas („Mikalojaus Radvilos Juodojo paveikslas Alberto Kojalavičiaus-Vijūko heraldiniuose ir genealoginiuose veikaluose“), dr. Rūta Čapaitė („Ar derėjo XVI a. didikui gražiai rašyti: Radvilų ir aukščiausio politinio elito rašysenos (autografa) kaligrafijos kontekste“), prof. habil. dr. Dariuszas Chemperekas („Radvilos Jano Kochanovskio poezijoje“), prof. habil. dr. Mariola Jarczykowa („Radvilos – XVI ir XVII a. oratoriai“), Kęstutis Gudmantas („Į sceną išėina moterys: Radvilaičių ir Radvilienių genealogijos (XVIII a.)“) ir kt. Visa konferencijos programa internete: http://media.valdovurumai.lt/m/files/Radvilu%20konferencijos%20programa_Program%20konferenciji%20Radziwillowskiej.pdf

Antrąją konferencijos dieną forumo dalyviai ir svečiai galėjo pasiklausyti styginių kvarteto „Art Vio“ atliekamų Motiejaus Radvilos, Mykolo Kleopo Oginskio ir Džovanio Batistos Viočio kūrinį.

SIMONA JASKELEVIČIŪTĖ

2015 metų gruodžio 16 d. literatūros istorikui, tekstologui ir redaktoriui Mikui Vaicekauskui buvo įteikta 2015 metų Martyno Mažvydo premija, skirta už darbus, susijusius su Kristijono Donelaičio palikimo tyrimais ir šaltinių publikavimu.

Dauguma darbų, už kuriuos skirta premija, buvo padaryti vykdant ilgalaikę instituto mokslo tyrimų programą „Senosios Lietuvos ir Prūsijos literatūros bei raštijos tyrimai (2012–2016)“ – jos dalyje „K. Donelaičio kūrybos ir Prūsų Lietuvos raštijos tyrimas ir publikavimas“ planuotus darbus. Taip pat buvo įvykdytas Lietuvos mokslo tarybos finansuotas projektas „Donelaitis.300“, kuriam Vaicekauskas ir vadovavo.

Pastaraisiais metais Vaicekauskas parengė ir išleido knygas *Visagalė tradicija: Kristijono Donelaičio poemos „Metai“ iliustracijos ir vaizdinis kanonas*

(kartu su Giedre Jankevičiūtė, 2013), *Kristijono Donelaičio rankraščiai: Fotografuotinis leidimas* (2014) ir *Donelaičio Raštų t. 1: Metai: dokumentinis ir kritinis leidimas* (2015).

Tai jau antra premija šios LLTI ilgalaikės programos vykdytojams (ankstesniais metais premiją gavo Dalia Dilytė-Staškevičienė).

Plačiau žr.: <http://lrm.lrv.lt/lt/naujienos/2015-metu-martyno-mazvydo-premija-paskirta-mikui-vaicekauskui>. (Ši informacija publikuota įvairiose žiniasklaidos priemonėse.)

2015 m. lapkričio 20–21 d. Vilniaus paveikslų galerijoje (Chodkevičių rūmuose) vyko tarptautinė mokslinė konferencija „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės knygų tradicija“, skirta pirmojo baltarusių spaustuvininko ir pirmosios spaustuvės Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje steigėjo Pranciškaus Skorinos 525-osioms gimimo metinėms.

Konferenciją organizavo Vilniaus miesto baltarusių klubas „Siabryna“, Lietuvių kalbos institutas, Lietuvos baltarusistų asociacija drauge su Baltarusijos Respublikos amdasada ir Baltarusijos nacionaline biblioteka. Konferencijos dalyvius pasveikino LKI direktorės pavaduotoja mokslui Violeta Meiliūnaitė, Martyno Mažvydo Nacionalinės bibliotekos direktorius Renaldas Gudauskas, Lietuvos dailės muziejaus direktorius Romualdas Budrys.

Buvo perskaityti šie moksliniai pranešimai: Alesis Suša (Алесь Суша), „Pranciškus Skorina ir baltarusių knygų leidybos ištakos“; Georgijus Golenčenko (Георгі Галенчанка), „Pranciškus Skorina: tyrinėjimo problemos“; Mintautas Čiurinskas, „*Scriptum neque impressum Vilnae*. Keli pavyzdžiai, rodantys spaudos poreikį Vilniuje XVI a. pirmame trečdalyje“; Lilija Plygavka (Лілія Плыгаўка), „Pranciškaus Skorinos leidinių kalbiniai ypatumai nūdienos lingvistinių problemų kontekste“; Adomas Maldis (Адам Мальдзіс), „Kokiai gi krikščioniškai konfesijai priklausė Pranciškus Skorina?; Marina Čistiakova, „Apie Izmaragdo vertimus į rusenų kalbą“; Igoris Klimovas (Ігар Клімаў), „Skorinos tradicijos XVI a. antrosios pusės LDK religinėje raštijoje“; Viktoras Korbutas (Віктар Корбут), „Pranciškaus Skorinos, Petro Mstislavco ir brolių Mamoničių spaustuvės lokalizacija dabartiniame Vilniaus žemėlapyje“; Sergejus Temčinas, „*Tau* kryžius trikampyje Pranciškaus Skorinos portretinėje graviūroje“.

MINTAUTAS ČIURINSKAS